

גיליון מס' 487 פרשת כי תבא
תשפ"ב שנה עשירית

לעילוי נשמת
ה' רחל ע"ה
בת הרב חיים ברוך הל"ו
שנ"מ אסתר תחי'
נלב"ע ל"ב אלול תנצב"ה

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח מאן דמיק בריש שתא

כתב רבינו זצלה"ה בטעמא דקרא (לר"ה) וז"ל: **כתב מהר"ל (מובא בד"מ או"ח ס"ס תקפ"ב וש"ע שם) בשם הירושלמי מאן דדמיק בריש שתא דמיק מזלי' וכן מובא בדרשות ר"י בן שועיב דרשה לר"ה בשם הירושלמי (ולפנינו חסר זה בירושלמי).** והנה תיבת דמיק הוא תרגום שכיבה עי' בר' פע"ב סי' ג' לכן ישכב עמך הלילה עמך הוא דמיק עמי לית הוא דמיק אלא שחז"ל השתמשו בלשון מושאל ע"ז גם על שינה ומיתה כידוע, ומדקאמר כאן מאן דדמיק ולא אמר מאן דניים י"ל דדוקא בשוכב לישן יש קפידא אבל המתנמנם בשיבה וכי"ב אין קפידא בזה. עכ"ל. ודברי רבינו ז"ל מאירים בסברא, שהרי כתב הב"ח (סי' תקצ"ז) הטעם שלא לישן כי השעה צריכה הערה כמו שנאמר אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ועוד כי הוא מורה עצלות כדכתיב מה לך נרדם, וכ"ז לא שייך במתנמנם, שהרי מורה בצורת הנמנום שאינו הולך לישן מאימת הדין. ובקונטרס תא שמע (חי"ב עמ' ק"מ) שאל מרבינו אם מותר להתיישב על מנת לנמנם והשיבו: **כל שאינו שוכב נחשב עראי.** וכן התיר רבינו לכתחילה להתיישב ליד סטנדר ולנמנם שלא אסרו אלא שכיבה.

עוד הוסיף רבינו זצ"ל בטעמא דקרא חידוש גדול וז"ל: **וכן מש"כ הרמ"א יושב בטל כישן דמי דוקא יושב דהיינו בקביעות.** וחכמת רבינו זיע"א בזה הוא קילורין להפיג הלחץ המצוי אצל בני תורה, היראים וחרדים מאימת הדין שמא נתבטלו איזה רגעים בר"ה, ומחמת כן הפסידו את כל השנה, ואף שבאמת אין לבזבז אפי' רגע כמימריה ביום הקדוש, מ"מ צריך לידע מציאות הדין שאין בזה הדין הנורא של דמיק מזלי' רח"ל ולהיכנס מזה למרה שחורה ולאבד טובה הרבה (וכן חתר מרן הקה"י זלה"ה להרגיע נפש בן ישיבה בכע"ז, עי' קריינא דאיגרתא ח"א סי' ק"ג ק"ד).

והנה כאן דקדק רבינו זצוק"ל מלשון הירושלמי שהעתיקו הפוסקים 'מאן דדמיק' שדמיק אינו לשון שינה אלא לשון שכיבה ולכן שינה בלא שכיבה לית לן בה, ומצאנו דיוק דומה מרבינו לעניין האיסור לשכב אפרקדן, שאמרו בגמ' (ברכות י"ג ב') מיקרא הוא דלא ליקרי הא מיגנא ש"ד וכו' ומסיק בגמ' שאסור אף למיגנא, וכתב רבינו בשיח השדה ח"ג (שם שאף שבשה"צ (סי' רל"ט סק"ב) כתב דאפילו שינה בלא קריאת שמע אסור, מ"מ גם שכיבה לבד בלא שינה ג"כ אסור, ובאמת לשון גני לא קאי כלל על שינה רק על שכיבה וכו', אלא הסיבה דרך שכיבה נקרא גני, אלא דבגמ' משמש זה בכמה מקומות גם על שינה בלשון מושאל, מפני שכל הישן שוכב. וכ"כ בשונה הלכות (דין ג') וז"ל: **ומוכח בגמ' דאפי' שכיבה בלא שינה אסור וכן העידו בשם מרן החזו"א זצ"ל, ובכתבי רבינו מהנהגות מרן החזו"א זצ"ל הביא: אסור לשכב פרקדן ואפי' בלי שינה כדמשמע בגמ' (ברכות י"ג ב', גיסי הר"ש ברזם ז"ל בשמו ויב"ח הר"ג נדל שליט"א בשמו, וכ"ה בקיצור פסקי הרא"ש שם פ"ב סי' ז'), עכ"ל. ובשיח השדה ביאר רבינו וכתב: מיקרא הוא דלא ליקרי הא מיגנא ש"ד, מבואר דגם לשכב בלי שינה אסור דאל"ה לא פריך מידי דמה ענין זה לק"ש (וכן העיד הר"ג נדל שליט"א בשם מרן החזו"א זצ"ל וכן שמעתי מאמרי זצ"ל בשם רבנו הסי"ז), ומה שנקטו רש"י ותו' בסוגיא שינה - כבר כתב הרא"ש דהגזירה היא שמא ישן, וע"ש באורך שהעתיק רבינו שיטות ולשונות הראשונים בזה.**

וגם שם הוסיף רבינו זצ"ל היתר בעושה כן דרך ארעי וז"ל: **ואולי דרך ארעי בעלמא אין איסור, רק בשוכב בקבע קצת שיש לחוש שמא ירדם, וגם לקרות ק"ש הוא בקבע יותר, ע"ש ובדרך שיחה (ח"א עמ' שנו"ט) סיפר רבינו ז"ל שפ"א עבר ניתוח והוצרך לשכב פרקדן, ושאל את מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל ואמר ע"פ הגמ' (נדה י"ג א') כיון דבעית לא אתי להרהורי, וגם כאן השוכב על שולחן ניתוחים בעית, וכן השיב רבינו בקונטרס תורת פיק' (עמ' נ"ז) בתשובה לשאלה האם יש חיוב להימנע מלשכב פרקדן בטיפול אצל רופא שיניים דמשמעות תוס' הרא"ש בברכות וכן ר' יהודה החסיד הוא שהחשש בשכיבה היא שמא ישן, והש"ע מזכיר רק שינה, ומהשה"צ (סי' רל"ט סק"ב) משמע שגם המ"ב שאסר שכיבה התכוון רק לשמא ישן, ואע"פ שמוזכר בשונה הלכות בשם החזו"א שאסור שכיבה גרידא, לכאורה כאשר אין חשש של שינה אין לאסור, ואפילו על הצד ששכיבה גרידא אסור, לכאורה המצב של מתח ולחץ המצוי בטיפול שיניים לא נוטה לחשש שיש שינה, וכדמצינו בדומה לזה דברי אבא ברבי שאול בקידושין (דף פ' ב'). והשיב רבינו: **יש מקום להקל דמרתת מחמת בעתותא כמ"ש בנדה י"ג א', [וכן שמעתי מנאמנו הקרוב הגר"י אפשטיין שליט"א שמרן הי' שוכב בשופי על הכסא אצל הרופא שיניים, אמנם בס' אלא ד"א (עמ' 197) כתב שגם בהיות רבינו זיע"א בבית חולים שכב רק על צידו בכל מצב, וצ"ל שחילק בין ארעי לקבוע], ובדרך שיחה (שם) הביא: ממתני לומר לילד שלא ישכב פרקדן? תשובה: כבר בעודו ילד לומר לו שלא ישכב כן, ואם שואל מדוע, ילד אינו צריך לדעת הכל, וצריך לומר לו שכאשר יגדל כבר ידע.****

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית מ' ברכה רבקה רוזנברג בר' שלמה אריה הכ"מ

מבצע השותפים הגדול שעי' מערכת "קובץ גליונות"
להצטרפות למבצע ולקבלת הספרים שיצאו על רבינו זצוק"ל

ניתן לפנות: 053-3145900

לקבלת כל פרטי המבצע שלחו מייל לכתובת: k.gilyonot@gmail.com

להתפלל

מתוך ספרו של רבינו "ארחות ישר"
ט"ו. לא יאמרו פסוקי דמרה במרוצה כי אם בנחת
(ש"ע סי' נ"א ס"ח) שזה כאלו מבה שבתו של מקום (ב"י).

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת נצבים - הגר"ר רבי רפאל יצחק וסרמן ר"י אוהל יעקב (כ"ז אלול) **סוכות** - אדונו הגר"א מוילנא זי"ע

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן - הרב מפוניבז' זצ"ל

ליוה את הרב וקיבל ליווי בחזרה

מרן הגר"ר ש' כהנמן זצ"ל עלה מליטא לארץ ישראל בשנת ת"ש, עם תחילת פרעות המלחמה באירופה, וכעבור תקופה קצרה התיישב בעיר בני ברק סמוך ונראה למקום מגוריו של מרן החזון איש וגיסו מרן הקהילות יעקב ובנו רבינו זצ"ל. לעיתים קרובות היה מגיע לשוחח בדברי תורה עם מרן החזון איש זצ"ל ושם הכיר את רבינו כנער צעיר ממש.

הגר"ר זצ"ל שהיה עליו נורא ובעל תפיסה מהירה כברק, עמד עד מהרה על טיבו של רבינו, העריץ אותו מאוד ועקב אחרי עלייתו בלימוד כל העת.

מסופר, כי אחרי אחד הפעמים שהיה הרב מפוניבז' בביתו של החזון איש, פנה החזון איש אל רבינו שהיה אז נער צעיר ממש, ואמר לו, תלווה את הרב אל ביתו, כמובן שרבינו עשה כמצווה עליו וליווה אותו עד לביתו.

והנה, כשהגיעו אל בית הרב מפוניבז', סב הרב על עקביו ואמר לנער הצעיר - ועכשיו אלוה אני אותך חזרה אל ביתך... (מפי ר"ש קניבסקי, וראה עוד בספר כל משאלותיך עמוד תרס"ב בנוסח שונה).

מרן הגר"ר ש' כהנמן הרב מפוניבז' זצ"ל

הרב מפוניבז' לא נרדם

כשהוציא רבינו את אחד מחיבוריו על מסכתות קטנות, שלח את הספר עם גיסו הגר"ש ברמן שימסור להרב מפוניבז' במתנה.

הרב קיבל את הספר לידו, ולמחרת התבטא בפני נכדו 'לא ישנתי הלילה, עברתי על הספר, והמחבר כזה למדן מיוחד'.

והנה הרב מפוניבז' היה עליו נדיר, וכמעט שלא היה מתפעל כ"כ מחיבור של הדור האחרון אבל כאן יצא מגדרו בהתפעלות (מפי בעל המעשה - הגר"א כהנמן).

'הוא דאג לרב בעצמו'

בעת שהגיע רבינו לניחום אבלים בבית הגר"ר אליעזר כהנמן על פטירת רעייתו הרבנית אלישבע כהנמן - בת רבי שלמה הרבנית אהובה ברמן, אחותו של רבינו, הוא סיפר בהתרגשות את העובדה הבאה:

היה זה בעת שמחת הפורים שנת תש"ו. אבא מרן הסטייפלר שתה יין יותר מהרגלו, והשתכר כדת, לפתע הוא נעמד ואמר ברצינות גמורה, ברצוני ללכת לדבר עם הפוניבז' ערוב.

היו שרצו למנוע אותו מללכת, כי חששו שמא מתוך שכרות יאמר דיעות להרב מפוניבז', אבל החזון איש שישב שם בצד התערב ואמר, לא אומרים להסטייפלר מה לעשות, אם הוא רוצה ללכת אין למנוע אותו!

ואכן הוא קם והלך.

והוסיף רבינו וסיפר: ואני התלויתי אליו, והלכנו לביתו של רבי שלמה כהן, שם ישב הרב ועשה את סעודת הפורים.

נכנסנו, ואבא התיישב ליד הרב מפוניבז' ומיד אמר לו בנחרצות - אתה צריך לדאוג לבן שלך, הוא מתבגר ועוד לא התחתן, הבן עסוק בעזרה לישיבה ולמוסדות, וגם אתה עסוק בזה, ומה יהיה עם הבן שלך?, צריך לדאוג לו שישא אשה!

כששמע הרב מפוניבז' את דבריו, שתק. וגם בנו ר' אברהם שישב שם, לא הגיב כלום.

הסטייפלר הוסיף להפציר בו, תחתן אותו כבר, הגיע הזמן, וכך ישב שם כארבעים דקות (!!!) עד שהרב מפוניבז' הבטיח לו שיטפל בזה. ואז ניאות אבא מרן הסטייפלר לקום ולחזור לביתו.

ואכן כעבור זמן לא ארוך הקים ר' אברהם את ביתו.

וסיים רבינו בהתרגשות: "הרבה היו באים להרב מפוניבז' לומר לו דיעות, ליעץ לו איך להנהיג את הישיבה ואת מי למנות וכו' אבל אבא הגיע רק כדי לעזור לרב בעצמו. והנה - אדם שדואג

לשני בסוף הוא עצמו מרויח מזה, כי בזכות שהתחתן רבי אברהם ונולד בנו רבי אליעזר, נהיה השידוך עם בת אחותי. (מפי רבי אריה לייב כהנמן)

הסטייפלר (מימין) משתתף בנישואי נכדתו עם החתן רבי אליעזר כהנמן

זה לא ה'שפראך'

סיפר רבי יוסף שמעון אפשטיין: עובדא הוי, שפעם סיפרו לפני רבינו מעשיה משעשעת המתגלגלת מפי השמועה, על אב מודאג שהגיע אל מרן החזון איש וסח לו כי בנו הקטן בלע מטבע וכי הוא חושש מאוד ממה שעתיד לקרות לו, הרגיע אותו החזון איש בחיך ואמר לו - לך על הרב מפוניבז', הוא מומחה להוציא כסף מאנשים...

אבל כאשר רבינו שמע את הסיפור, התמרמר מאד ואמר: זה לא ה'שפראך' (השפה) של החזון איש, לזלזל כך במרן הרב מפוניבז'.

הרב מפוניבז' זצ"ל מנשק בחביבות את הנער יוסף שמעון אפשטיין - נכדו של מקורבו רבי יצחק לויט - תל אביב